

સાહસપૂર્વક સામનો

ભૂકંપ

સાહસપૂર્વક સામનો...ભૂકંપ

૮ થી ૧૩ વર્ષની વયજૂથનાં બાળકોમાં ૫ મુખ્ય સંકટો (વાવાઝોડું/ચકવાત, ઘરેલુ આગ, ભૂકંપ, લૂ લાગવી તેમજ વાવાઝોડું અને વીજળી) વિશે જાગૃતિ ફેલાવવા માટેના પાંચ સચિત્ર પુસ્તકો/કોમિક બુકનો સંપૂર્ણ સંગ્રહ

પ્રથમ આવૃત્તિ જાન્યુઆરી-૨૦૨૨

પ્રકાશક:

ગુજરાત આપત્તિ વ્યવસ્થાપન સંસ્થા

પંડિત દીનદયાલ પેટ્રોલિયમ યુનિવર્સિટી પાછળ,

કોબા- ગાંધીનગર હાઈવે, રાયસણ,

ગાંધીનગર-૩૮૨૦૦૭ ગુજરાત, ભારત.

ફોન: (૦૭૯) ૨૩૨૭૫૮૦૪ / ૮૦૬ / ૮૦૮ / ૮૧૧

www.gidm.gujarat.gov.in

સહયોગ:

યુનાઇટેડ નેશન્સ ચિલ્ડ્રન્સ ફંડ

ગુજરાત સ્ટેટ ઓફિસ,

પ્લોટ નં. ૧૪૫, સેક્ટર ૨૦,

ગાંધીનગર-૩૮૨૦૨૧ ગુજરાત, ભારત.

www.unicef.in

કિંજલના ઘરે...

આજે તું ખૂબ ઉત્સાહમાં છે ને કંઈ ? શાળામાં કંઈ વિશેષ તાસ છે કે શું ?

હા, આજે આપત્તિ જોખમો અને સલામતી અંગેનો અમારો પહેલો તાસ છે.

રાહુલના ઘરે...

મમ્મી, જલદી કરો. મારે મોડું થાય છે. આજે શાળા સલામતી અંગે વિશેષ તાસ છે.

હા બેટા !

શાળાના વર્ગખંડમાં...

ગુડ મોર્નિંગ, વિદ્યાર્થી મિત્રો. આજના વિશેષ વર્ગ માટે તમે બધા ઉત્સાહિત છો ને ?

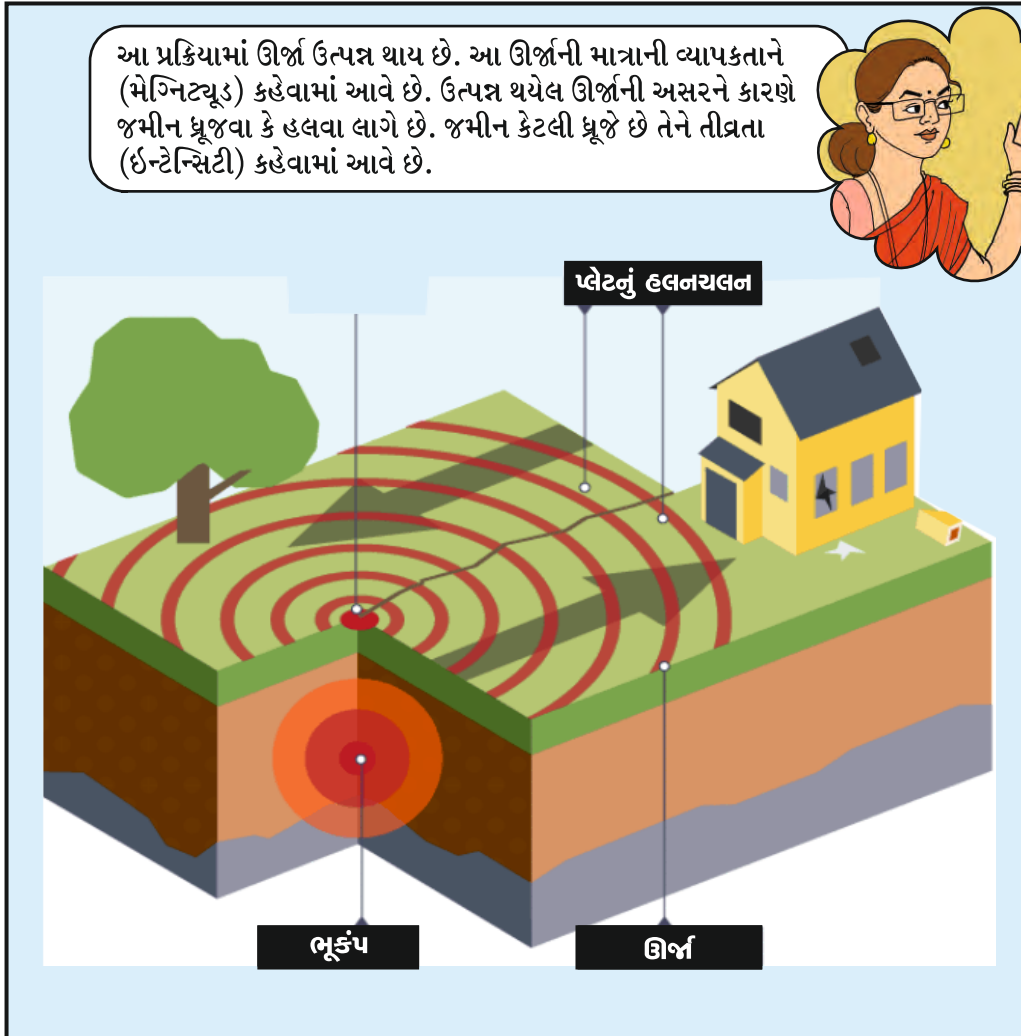
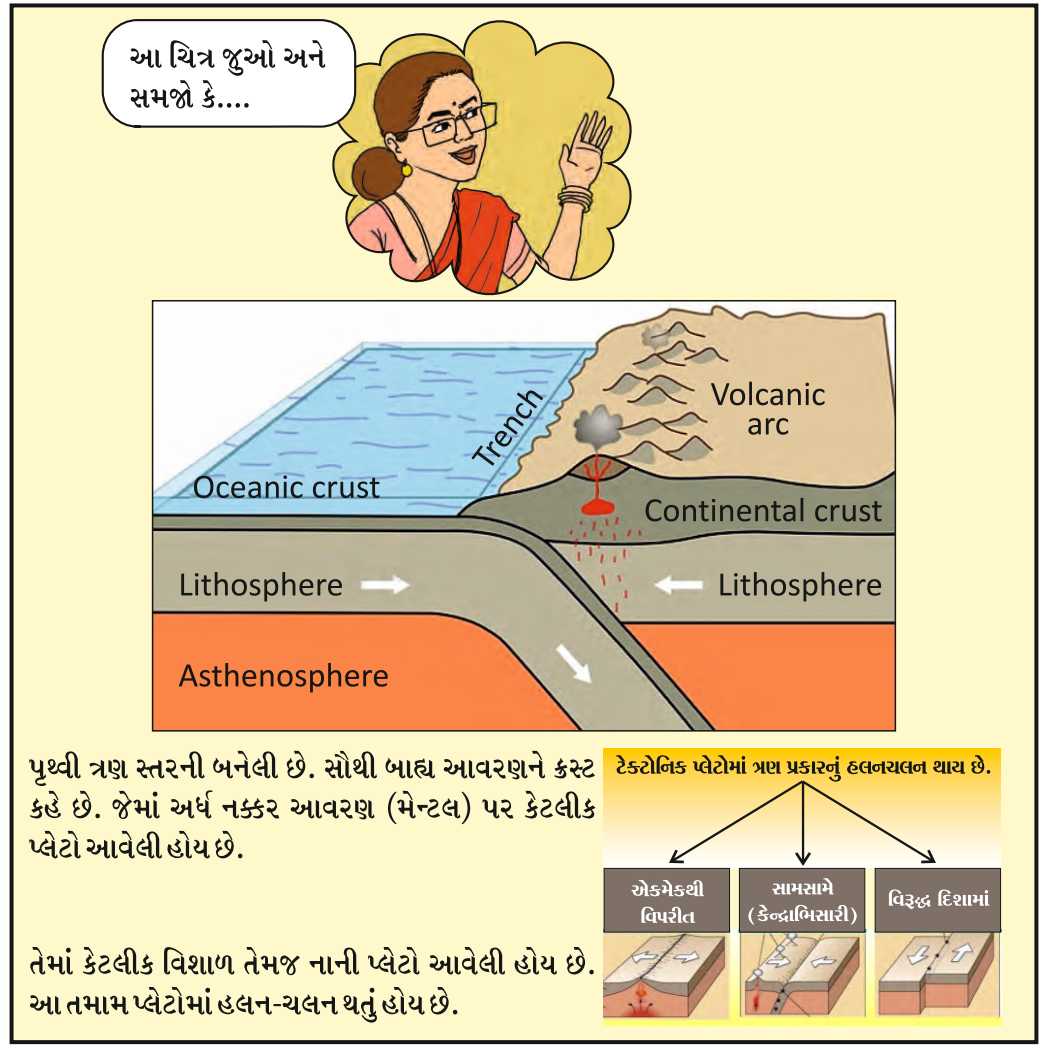
યસ ટીચર. આજે અમે શું વિશેષ શીખવાના છીએ ?

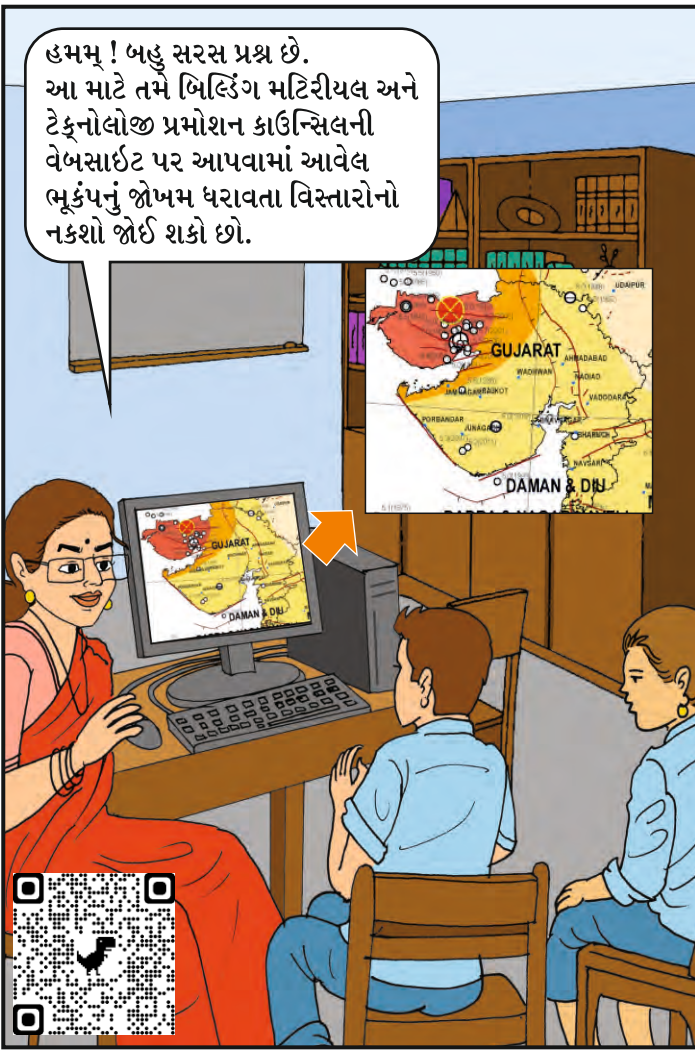
આજે આપણે ભૂકંપ વિશે વાત કરીશું.

?!?

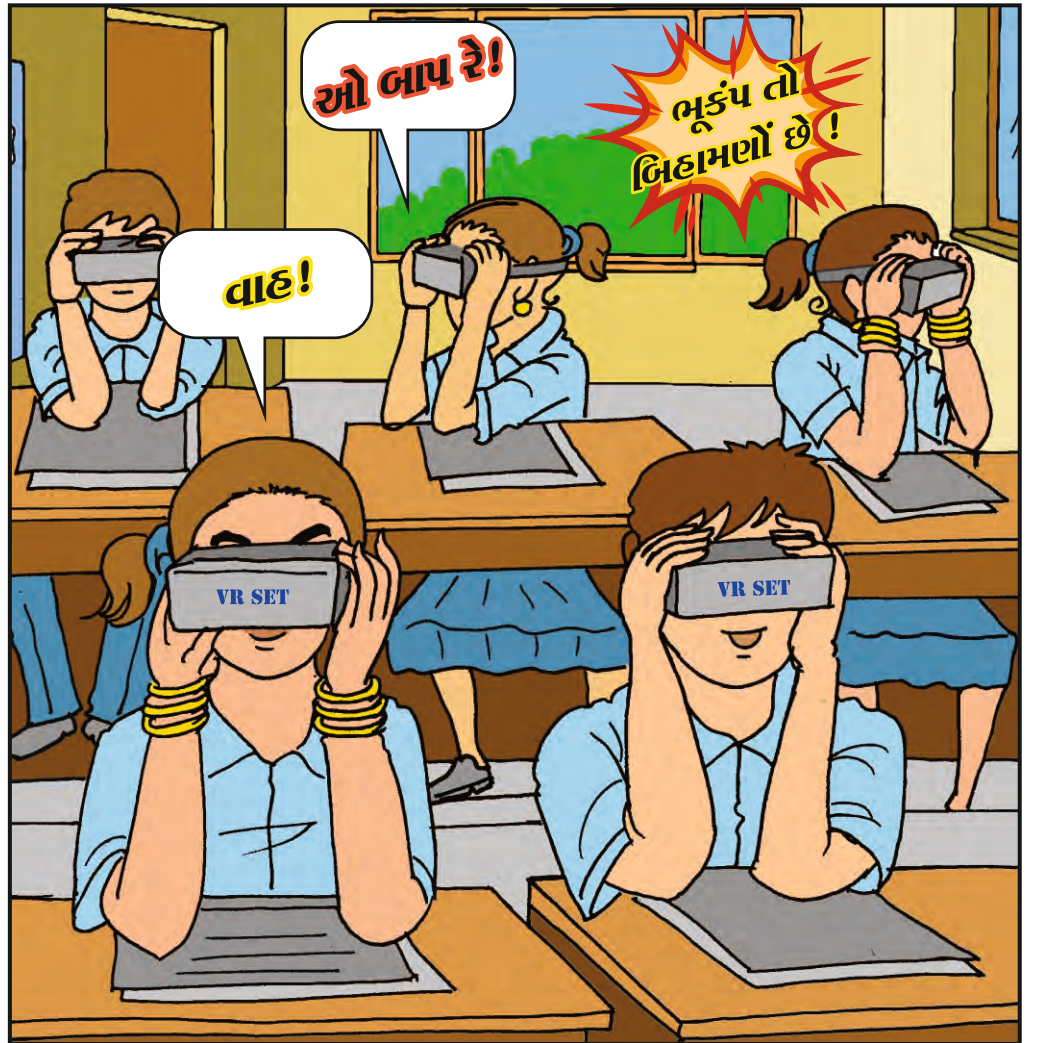
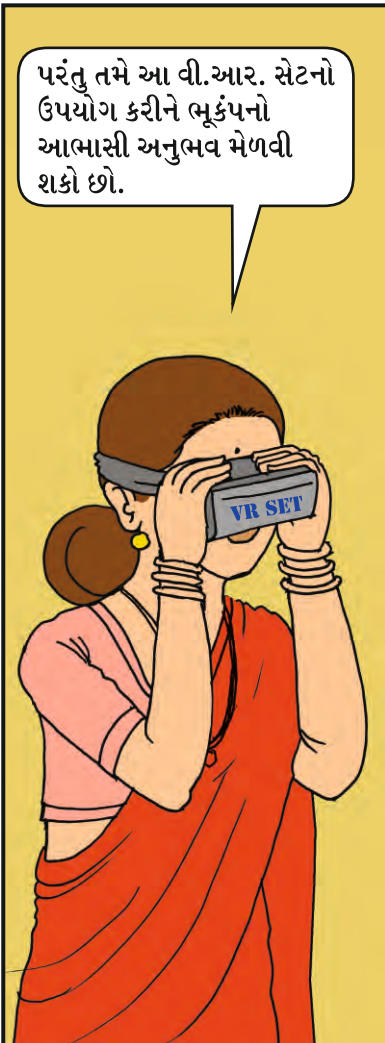
?!?

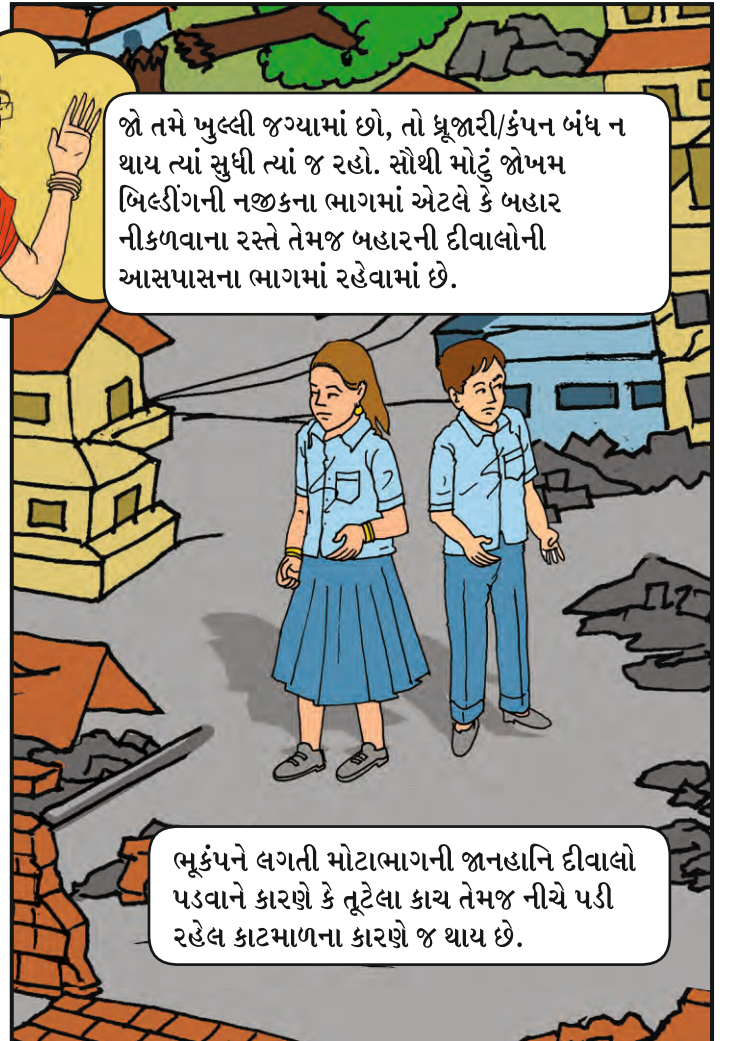
ભૂકંપ વિશે ?

https://bmtpc.org/DataFiles/CMS/file/VAI2019/MAP/eqmap/EQ_JPG/EQ_INDIA.jpg

૨. જો મકાનની અંદર છો તો...

જો મકાનની અંદર છો તો ધ્રુજારી અટકે નહીં ત્યાં સુધી ત્યાંજ રહો અને “ડ્રોપ, કવર અને હોલ્સ”ને અનુસરો !

ડ્રોપ
જમીન પર નીચે બેસી જાવ

કવર એટલે કોઈ મજબૂત વસ્તુનું આવરણ બનાવો.
આ માટે મજબૂત ટેબલ કે અન્ય કોઈ ફર્નિચર નીચે જતા રહો.

હોલ્સ એટલે ધ્રુજારી બંધ ન થાય ત્યાં સુધી કોઈ સલામત વસ્તુને પકડી રાખો.

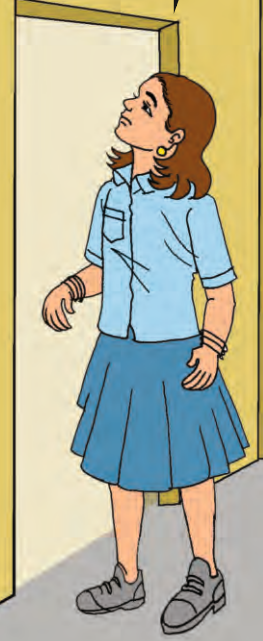
જો તમારી નજીકમાં કોઈ ટેબલ કે ડેસ્ક ન હોય તો

તમારા ચહેરા અને માથાને તમારા હાથના પંજાથી ઢાંકી દો અને મકાનની અંદર કોઈ ખૂણામાં બેસી જાવ.

તમારી પીઠને દીવાલ તરફ રાખો, ઉપર ચિત્રમાં દર્શાવ્યા મુજબ બેસો જેથી તમારા ઘૂંટણ વળીને તમારી છાતી પાસે આવે. હાથના પંજા વડે તમારા માથાને ઢાંકી દો.

ઓરડાના ખૂણામાં, અંદરના દરવાજાના લિન્ટલની નીચે ઊભા રહો અને તમારી સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરો.

ચાલો, હવે હેઝર્ડ હંટ નામની એક પ્રવૃત્તિ કરીએ.

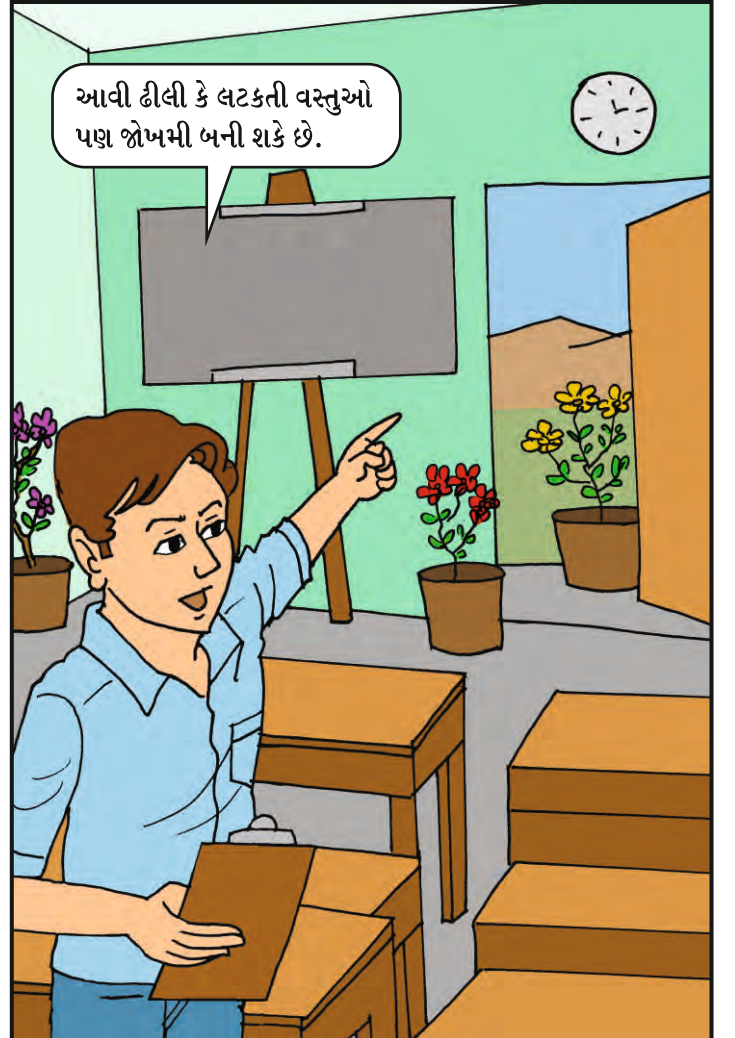
તમારે એ શોધવાનું છે કે આપણાં વર્ગખંડમાં એવી કઈ કઈ વસ્તુઓ છે જે ભૂંકપ આવે તો નીચે પડી શકે, તૂટી શકે કે બહાર જવાના માર્ગને અવરોધિત કરી શકે તેમ છે.

આ તો રસપ્રદ છે !

હા, હા. મજા પડશે ! ચાલો કરીએ.

સાહસપૂર્વક સામનો

ભૂકંપ

તૈયારી કરો

ભૂકંપ વિશે વાત કરો. તમારા પરિવારના સભ્યોને ભૂકંપ અંગેની હકીકતો જણાવો. ભૂકંપ કેવી રીતે અને શા માટે થાય છે તેની ચર્ચા કરો.

તમારા ઘરમાં સલામત સ્થળો શોધો. તમારા ઘરના દરેક રૂમમાં એક સલામત સ્થાન પસંદ કરો. સલામત સ્થળ એ એવી જગ્યા છે જ્યાં તમે સુરક્ષિત રહી શકો છો, જેમ કે મજબૂત ડેસ્ક અથવા ટેબલની નીચે અથવા અંદરની દીવાલના ખૂણામાં.

ડ્રોપ, કવર અને હોલ્ડ ઓનનો મહાવરો કરો. કંઈક મજબૂત ફર્નિચર કે અન્ય વસ્તુની નીચે બેસી જાવ, તમારા હાથના પંજા વડે તમારા માથા અને ગરદનના ભાગને પકડી તેને સુરક્ષિત કરો. ભૂકંપ ડ્રીલનો મહાવરો કરો.

તૈયાર રહો. પ્રાથમિક સારવાર અને અગ્નિશમન માટેની તાલીમ લો. છાજલીઓ કે અભેરાઈઓ પર ભારે કે તૂટી શકે તેવી નાજુક વસ્તુઓ ન રાખો. તમારા અગત્યના દસ્તાવેજો, થોડી રોકડ અને જરૂરી સામાન એક બેગમાં રાખો. વિશેષ કૌશલ્યો ધરાવતા (તબીબી, તકનીકી) પાડોશીઓને ઓળખો જેથી કટોકટીના સમયે તેમની મદદ લઈ શકાય.

ભૂકંપ દરમિયાન

જો મકાનની અંદર હોવ તો, 'ડ્રોપ, કવર અને હોલ્ડ' તકનીકનો ઉપયોગ કરો. — જમીન પર બેસી જાવ અને ડેસ્ક અથવા ટેબલ જેવી મજબૂત વસ્તુનું કવર લો. એક હાથથી વસ્તુને પકડી રાખો અને તમારા અન્ય હાથથી તમારા માથા તેમજ ગરદનના ભાગને સુરક્ષિત કરો.

જો બહાર હોવ તો, કોઈ એક ખુલ્લું સ્થળ શોધો. ઈમારતો, વૃક્ષો, સ્ટ્રીટલાઈટ અને વીજળીના તારથી દૂર ખુલ્લી જગ્યા શોધો. જમીન પર બેસી જાવ અને ધ્રુજારી અટકે નહિ ત્યાં સુધી ત્યાં જ રહો.

જો વાહનમાં હોવ તો થોભી જાવ. તમારા વાહનને કાળજીપૂર્વક, ટ્રાફિકથી શક્ય તેટલું દૂર લઈ જઈને થોભાવી દો. પુલ પર કે ઓવરપાસ પર અથવા તો વૃક્ષો, લાઈટના થાંભલા, વીજ વાયરો અથવા સાઈન બોર્ડની નીચે ઊભા ન રહેશો. ધ્રુજારી અટકે નહિ ત્યાં સુધી વાહનની અંદર જ રહો.

ભૂકંપ પછી

ગભરાશો નહીં. આફ્ટરશોકસથી ડરશો નહીં. સરકારની જાહેરાતો માટે રેડિયો-ટીવી અને અન્ય માધ્યમોને સાંભળો અને જુઓ. તમારી જાતને તેમજ તમારા આસપાસના લોકોને ઈજાઓ માટે તપાસો. શક્ય હોય ત્યાં પ્રાથમિક સારવાર લો. દીવાલો, ભોંયતળિયાં, દરવાજા, સીડી અને બારીઓની ચકાસણી કરીને ખાતરી કરો કે મકાન/ઈમારત તૂટી પડવાનું જોખમ નથી. અસુરક્ષિત અથવા જોખમી મકાનો કે ઈમારતોમાં દાખલ થશો નહીં. ચકાસો કે ગેસ તો લીક થતો નથી ને. વીજ લાઈનો બંધ કરો, આગ લાગી શકે તેવા જોખમોને દૂર કરો. ટેલિફોન લાઈનને બિનજરૂરી વ્યસ્ત રાખશો નહીં.

પુનર્વસનમાં બાળકોને સામેલ કરો. ભૂકંપ પછી તમારા બાળકોને સફાઈ પ્રવૃત્તિઓમાં સામેલ કરો, જો તેમ કરવું સલામત હોય તો જ. ઘર પહેલાં જેવું સામાન્ય થઈ રહ્યું છે તે જોઈને અને તેમાં મદદરૂપ બનીને બાળકોને સંધિયારો મળે છે.

બાળકોને સાંભળો. તમારા બાળકોને તેમનો ભય, અસ્વસ્થતા અથવા ગુસ્સાની લાગણીઓ અભિવ્યક્ત કરવા પ્રોત્સાહિત કરો. તેમને કાળજીપૂર્વક સાંભળો, સમજદારી દાખવો અને પુનઃઆશ્વાસન આપો.

ભૂકંપની તીવ્રતા (મેગ્નિટ્યૂડ) સ્કેલ

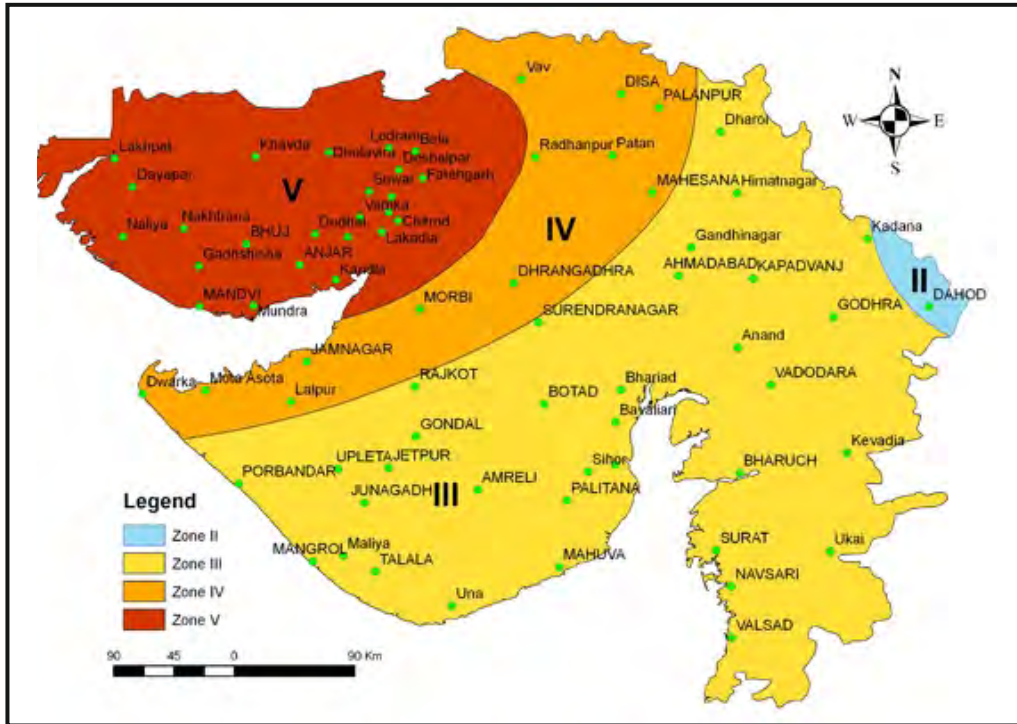
મેગ્નિટ્યૂડ	ભૂકંપની અસર
૨.૫ અથવા તેથી ઓછું	સામાન્ય રીતે અનુભવાતો નથી, પરંતુ સિસ્મોગ્રાફ દ્વારા રેકૉર્ડ કરી શકાય છે.
૨.૫ થી ૫.૪	ઘણી વખત અનુભવી શકાય છે, પરંતુ ફક્ત સામાન્ય નુકસાનનું કારણ બને છે.
૫.૫ થી ૬.૦	ઈમારતો અને અન્ય બાંધકામને થોડું નુકસાન.
૬.૧ થી ૬.૯	ગીચ વસ્તીવાળા વિસ્તારોમાં ઘણું નુકસાન પહોંચાડી શકે છે.
૭.૦ થી ૭.૯	મોટો ભૂકંપ. ગંભીર નુકસાન.
૮.૦ અથવા તેથી વધુ	અત્યંત મોટો ભૂકંપ. ભૂકંપના કેન્દ્રની નજીકની વસ્તીનો સંપૂર્ણપણે નાશ કરી શકે છે.

તીવ્રતા (મેગ્નિટ્યૂડ)ના આધારે ભૂકંપનું વર્ગીકરણ

ભૂકંપને તેની તીવ્રતાના આધારે, નાનાથી માંડીને મોટા સુધીની શ્રેણીમાં પણ વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.

વર્ગ	મેગ્નિટ્યૂડ
વિશાળ (ગ્રેટ)	૮ અથવા વધુ
મોટો (મેજર)	૭ - ૭.૯
શક્તિશાળી (સ્ટ્રોંગ)	૬ - ૬.૯
મધ્યમ (મોડરેટ)	૫ - ૫.૯
હળવો (લાઈટ)	૪ - ૪.૯
નાનો (માઈનર)	૩ - ૩.૯

ગુજરાતના ભૂકંપ ક્ષેત્રો

ભારતમાં, ગુજરાતના કચ્છ જિલ્લામાં ૨૬ મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૧ના રોજ મોટો ભૂકંપ આવ્યો હતો.

કચ્છ જિલ્લો અત્યંત વધુ જોખમ ધરાવતા વિસ્તાર (વેરી હાઈ રિસ્ક ઝોન)-Vમાં સ્થિત છે

જામનગર, રાજકોટ, પાટણ અને બનાસકાંઠાનો કેટલોક ભાગ વધુ જોખમ ધરાવતા વિસ્તાર (હાઈ રિસ્ક ઝોન)-IV માં આવેલા છે.

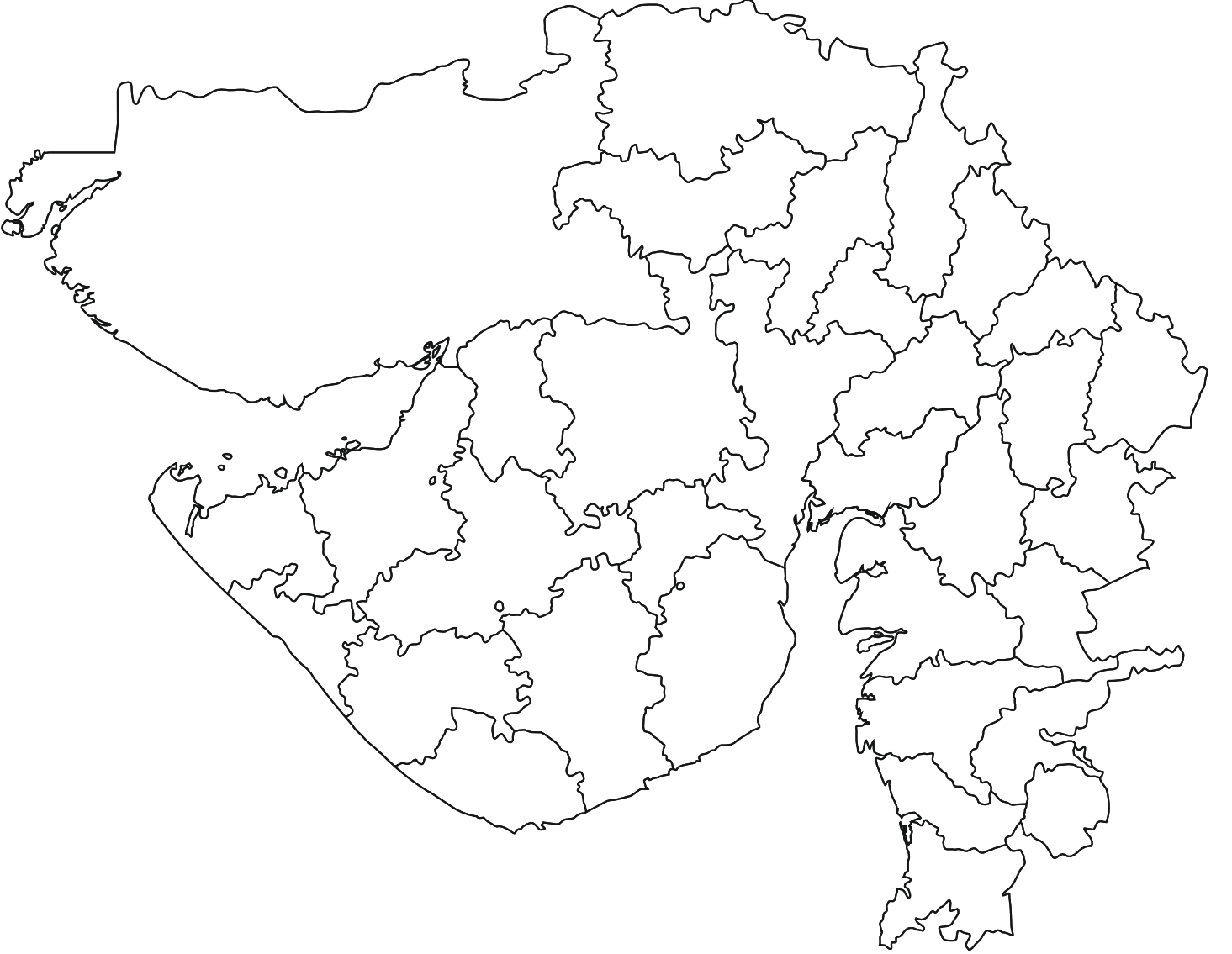
આ સિવાય રાજ્યનો મોટાભાગનો પ્રદેશ મધ્યમ ક્ષેત્ર (મોડરેટ ઝોન) -III માં આવેલો છે જ્યારે બહુ જ થોડો પ્રદેશ ઓછા નુકસાનીના ક્ષેત્ર (લો ડેમેજ ઝોન) -II માં આવેલો છે

ગુજરાતમાં ભૂકંપનું જોખમ ઘણું વધારે છે : રાજ્યને ૧૮૧૯, ૧૮૪૫, ૧૮૪૭, ૧૮૪૮, ૧૮૬૪, ૧૯૦૩, ૧૯૩૮, ૧૯૫૬ અને ૨૦૦૧ (પાછલા ૨૦૦ વર્ષમાં ૮ વાર) માં મોટા ભૂકંપોનો સામનો કરવો પડ્યો છે. ૨૦૦૧નો કચ્છનો ભૂકંપ છેલ્લી બે સદીઓમાં ભારતમાં આવેલ ત્રીજો સૌથી મોટો અને બીજો સૌથી વિનાશક ભૂકંપ હતો.

Source : <https://isr.gujarat.gov.in/>
<http://www.gsdma.org/>

આપેલા નકશામાં તમારા જિલ્લાને ઓળખો
અને તે કયા ભૂકંપ જોખમ ક્ષેત્રમાં આવે છે તે ઓળખી તે પ્રમાણે તેમાં રંગપૂરો.

(તમે આગળના પાના પર આપેલા નકશાનો સંદર્ભ લઈ શકો છો.)

આ ફક્ત સચિત્ર રજૂઆત છે. સ્કેલ મુજબ નથી.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

તમે નેતૃત્વ કરી શકો છો. એક જાગૃત અને સલામત
સમુદાયની શરૂઆત તમારાથી જ થાય છે.

તમે પરિવર્તન
લાવી શકો છો.

આપત્તિના જોખમ સામે તમારા સમુદાયને કેવી
રીતે સુસજ્જ બનાવવો તે વિશે તમારા કુટુંબ,
મિત્રો અને શિક્ષકો સાથે વાતચીત શરૂ કરો.

તમારી શાળામાં આપત્તિ વ્યવસ્થાપન
સમિતિના સભ્ય બનો.

પ્રાથમિક સારવારની
તાલીમ લો.

તમે સ્વયંને તેમજ અન્ય લોકોને
મદદરૂપ બની શકો છો.